

Backen SE0820450

Bevarandeplan Natura 2000-område

Länstyrelsen
Norrbotten

Titel: Backen SE0820450
Bevarandeplan Natura 2000-område.
Diarienummer: 511-12225-2017
Omslagsbild: Annette Asp
Kontaktuppgifter: Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/norrbotten

ISSN: 0283-9636

Områdesinformation

Uppdaterad:	2019-12-17
Kommun:	Piteå
Läge:	22 km norr om Piteå
Markägarförhållanden:	Privat
Områdets totala areal:	0,5 ha
Områdestyp:	Föreslaget område av gemenskapsintresse (pSCI) 2001-06-01 Område av gemenskapsintresse (SCI) 2005-01-01 Särskilt bevarandeområde (SAC) 2011-03-01. Regeringsbeslut M2010/4648/Nm
Ytterligare skyddsform:	Saknas
Berörda samebyar:	Jåhkågasska tjiellde, Sirges, Tuorpon, Udtja

Innehållsförteckning

Allmänt	5
Vad är en bevarandeplan?	5
Tillståndsplikt och samråd.....	5
Översiktskarta.....	6
Naturtyper och arter som ska bevaras i området	7
Bevarandesyfte.....	7
Beskrivning av området.....	8
Bevarandemål.....	9
Hotbild	10
Bevarandeåtgärder.....	11
Bevarandetillstånd	13
Bilaga 1 - Naturtyper	14

Allmänt

EU-länderna jobbar gemensamt för att värna om den biologiska mångfalden och har enats om vilka naturtyper och arter som är extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet. De områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 har pekats ut eftersom de innehåller en eller flera av dessa naturtyper och/eller arter och är ett led i att skydda dessa. Vissa arter och naturtyper i direktiven är prioriterade vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dem. Varje område som ingår i Natura 2000-nätverket föreslås av respektive länsstyrelse och beslutas av regeringen.

Vad är en bevarandeplan?

Över hela Sverige finns idag en stor mängd naturområden som ingår i Natura 2000. Till varje sådant område finns det en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området och dess syfte, mål och värden. Bevarandeplanen är tänkt att fungera som:

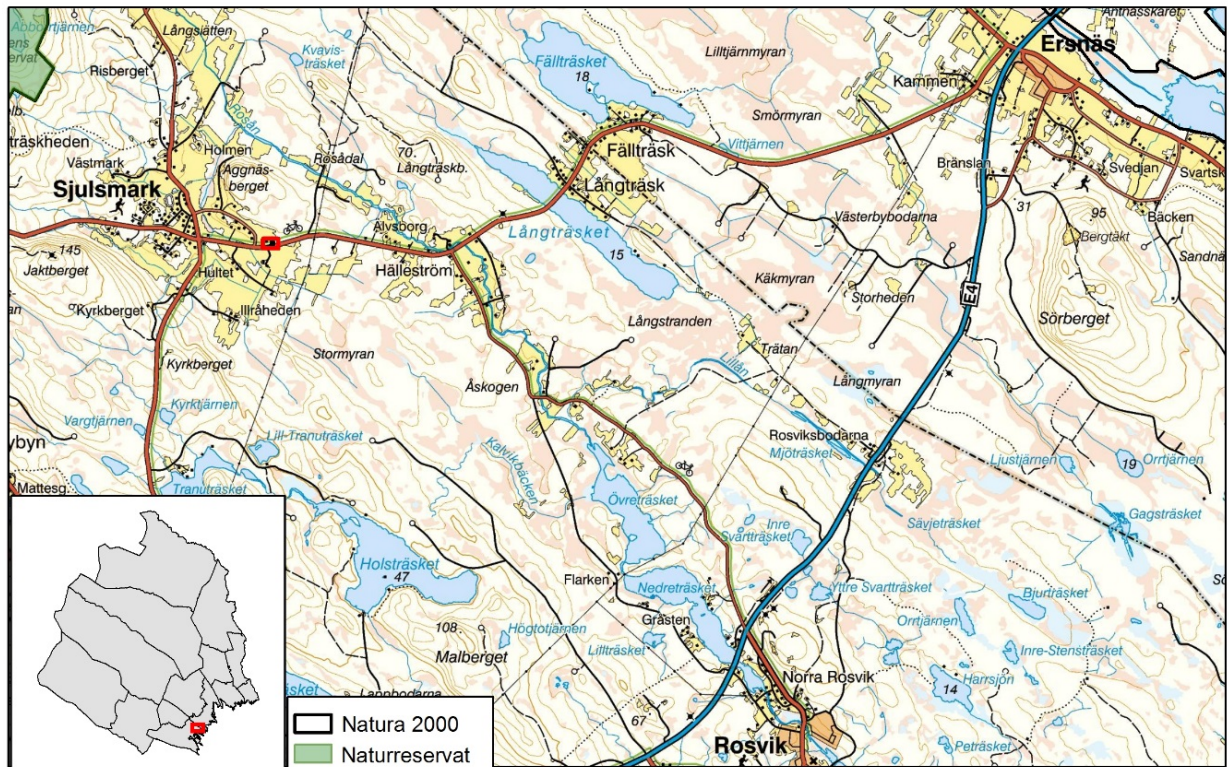
- Ett vägledande dokument för berörda myndigheter, kommuner, exploatörer m.fl. vid eventuella bedömningar och prövningar som kan ske vid exploatering eller andra åtgärder som riskerar att skada Natura 2000-området.
- Ett informationsunderlag vid bedömning av om området är tillräckligt skyddat och för hur området bör skötas för att på bästa sätt upprätthålla eller utveckla de naturvärden som pekats ut där.
- En informationskälla till markägare, brukare, marknadsaktörer och allmänhet om området och vilka värden som är speciella för just där.

Tillståndsplikt och samråd

Särskild lagstiftning gäller för Natura 2000-områden. Detta regleras i miljöbalken, 7 kap. 27-29§§. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön inom området. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten/åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter/åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Den får inte heller medföra att arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dessa inom området. Särskilda undantag kan göras från detta, men endast med regeringens tillstånd. Mer information om detta finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Översiktskarta

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Andel (%)
6270	*Silikatgräsmarker ¹	0,5	100

* - Naturtyp prioriterad inom EU

¹) Fastställd av regeringen.

Ovan redovisas naturtyper från art- och habitatdirektivet som pekats ut som värdefulla i området. Utpekade arter saknas. Det baseras på bästa tillgängliga kunskap, vilket för vissa områden skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har i dessa fall för avsikt att föreslå ändringarna till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, därför är det nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Information om naturtypernas utbredning inom området finns i kartverket Skyddad natur. Det finns på Naturvårdsverkets hemsida och hittas genom att där söka på "kartverket skyddad natur". Kartan över naturtyper hittas under Naturtypskarteringar. Kunskapen om Natura 2000-områdena utvecklas dock ständigt, kontakta därför Länsstyrelsen i Norrbotten vid behov av aktuell information.

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det (enligt 16§ Förordningen om områdesskydd) ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och/eller arterna på biogeografisk nivå, dvs. för hela nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetillstånd för de naturtyper och arter som utpekats.

Prioriterade bevarandevärden

Backen har pekats ut som Natura 2000-område för den speciella artsammansättningen av gräs och örter som utvecklats där under lång tid av kontinuerlig hävd i form av slåtter och/eller bete. Äldre tiders brukande av marken har format naturtypen, utan påverkan av konstgödsel, kemisk bekämpning, insådd eller kraftig jordbearbetning med tunga redskap. Miljöer som denna finns endast kvar på enstaka platser i dagens landskap. Trots sin ringa storlek fyller de en viktig funktion, då de hyser en stor rikedom av arter som är helt anpassade till hävdmiljön och annars skulle försvinna. Hit hör till exempel en rad olika insekter, speciellt fjärilar och andra pollen- och/eller nektarsamlare, samt olika låsbräknar.

Marktypen utgör även livsmiljö för många specialiserade marksvampar och andra marklevande organismer.

Syftet med området är att bevara den värdefulla sammanhängande hävdmiljön med sin speciella karaktär och stora biologiska mångfald. Gräsmarken ska ges förutsättningar att upprätthålla eller förbättra sina höga värden knutna till naturtypen.

Prioriterade åtgärder

Naturtyperna ska få den skötsel som krävs för att upprätthålla eller förbättra sina höga värden knutna till naturtypen.

Gynnsam bevarandestatus

En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Dess naturliga eller hävdbetingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande.
2. Den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid.
3. Bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Backen ligger i byn Sjulsmark 22 km norr om Piteå. Den lilla betesmarken ligger i en söderslutning i direkt anslutning till en jordbruksfastighet. Östra kanten avgränsas av skogsmark och den södra av landsvägen. Hemmanet Backen har lång historik och är bland de äldsta i byn. Området har använts som betesmark åtminstone sedan mitten av 1920-talet.

När gården köptes i mitten av 1920-talet hade man runt åtta till tio kor som gick på bete i slutningen. På den tiden var betesmarken ungefär dubbelt så stor som den är idag. I början av 60-talet avgränsades den till nuvarande storlek, för att låta bortre delen övergå till skog. Det är den skogen som angränsar till betesmarken idag. I mitten av 1960-talet byggdes ladugård för ett trettiotal mjölkkor och lika många ungdjur. Dessa djur fortsatte att beta slutningen i Backen.

År 2003 slutade man med mjölkkor. Till en början hölls betesmarken öppen genom att slå med lie och senare även med röjsnöre under de tre första åren. Slutligen lyckades man arrendera ut betesmarken till annan brukare i byn som lät sina nötdjur beta där. Sedan 2016 har marken

emellertid stått utan hävd eftersom det inte gått att få tag i någon annan brukare med betesdjur. Länsstyrelsen känner till problematiken och arbetar med att försöka hitta en lösning.

Den övre delen av betesmarken är den mest välbevarade. Här är marken torr till frisk och kraftigt stenbunden. Vegetationen domineras av rödven och ängsskallra medan andra hävdgynnade arter som kattfot, hundstarr, ormrot, späd ögontröst, svartfryle och säterfryle samt stångfibblor (*Pilosella*) förekommer sparsamt.

Marken övergår successivt till frisk i mellersta delen och frisk-fuktig i nedre delen. Andelen tuvtåtel och smörblomma ökar i mellersta delen, medan de hävdgynnade arterna har missgynnats av åren utan hävd. En liten fläck med stagg hittas fortfarande i denna del.

Den nedre delen är i dagsläget i dåligt skick. Marken är mycket kraftigt gödselpåverkad och här växer en rad ohävdsarter som gårdskräppa, hundkäx, brännässla, kvickrot och mjölkört. Med rätt skötsel borde det på lång sikt gå att förändra vegetationen även här.

Bevarandemål

Bevarandemålet beskriver det tillstånd som ska råda när naturtypen har uppnått gynnsamt bevarandetillstånd och genom detta också på bästa sätt fyller sin funktion i Natura 2000-nätverket. Det ska fungera som en vägledning vid t.ex. skötselplanering och uppföljning men utgör också ett viktigt underlag vid tillståndsprovning. För en beskrivning av naturtyperna, se Bilaga 1.

Silikatgräsmarker 6270

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 0,5 ha. Den ska utgöras av en artrik ängsmark med förekomst av hävdgynnade arter. Ängen ska ha en skötsel som hindrar skadlig ansamling av förna samt igenväxning. Hävden ska vara ändamålsenlig för de natur- och kulturvärden som finns eller som eftersträvas. Den ska hysa för naturtypen typiska arter av kärlväxter, skalbaggar och/eller fjärilar.

Typiska arter

De typiska arterna är arter som valts ut eftersom de är knutna till viktiga strukturer eller funktioner i naturtypen eller själv utgör ett värde. De är ofta känsliga och reagerar då snabbt på negativ förändring. Detta gör att de är positiva indikatorer för naturtypen och deras förekomst utgör därmed en bedömningsgrund för naturtypens bevarandestatus. En generell förutsättning för gynnsam bevarandestatus är att ingen påtaglig minskning ska ske av populationerna av de typiska arterna i naturtypen.

Hotbild

Nedan beskrivs ett antal potentiella hot mot Natura 2000-områdets värden. Hoten som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade naturtyperna. Texten syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Den ska dock inte ses som komplett utan även andra hotbilder än de som beskrivs här kan bli aktuella och varje enskilt områdes förutsättningar ska alltid beaktas. De faktorer som är av global karaktär, till exempel klimatförändringar kan inte lösas genom områdets skötsel utan måste lösas i den politiska debatten. Om något sker inom eller utanför Natura 2000-området är inte avgörande för prövningen, utan så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade värdena så bedöms det som ett hot.

- All jordbearbetning, t.ex. plöjning eller harvning med plog, harv eller kultivator, förstör det stabila växtsamhället och livsmiljön för marklevande organismer som byggts upp under lång tid i ängs-/betesmarken.
- Tunga fordon eller körning på blöta, fuktiga marker riskerar körskador på marksvålen eller oönskad markpackning, vilket kan påverka markhydrologin med förändrad vatten- eller näringstillförsel som följd.
- Markslitage av frekvent körning eller alltför kraftigt djurtramp orsakar förlust av livsmiljöer och biologisk mångfald.
- Insådd eller plantering på ängs-/betesmarken påverkar dess biologiska mångfald negativt.
- Kalkning, användning av gödsel eller bekämpningsmedel inom/i direkt anslutning till ängs-/betesmarken kan ödelägga dess biologiska mångfald.
- Täkt av jord, grus eller sten i ängs-/betesmarken förstör det stabila växtsamhället och livsmiljön för marklevande organismer. All grävning eller schaktning i eller i nära anslutning riskerar även att försämma livsmiljön genom förändrad hydrologi, näringstillförsel eller oönskad sedimenttransport.
- Alla andra typer av exploatering t.ex. nybyggnation eller utbyggnad av anläggningar, infrastruktur och liknande utgör alla ett väsentligt ingrepp i naturmiljön och kan hota viktiga värden.
- Åtgärder eller underhåll av vägar i anslutning till ängsmarken bör ske med försiktighet. Ofta fungerar vägdken som spridningsvägar för många växter och djur.

Genom att visa varsamhet vid omgrävning av diken och hävda dikesrenarna vid rätt tidpunkt kan de fungera som goda spridningsvägar. Däremot kan insådd av dikeskanter öka risken för främmande arter i ängsmarken. Alltför kraftig vägsaltning kan medföra att saltgynnade arter etableras. Arbete med vägdiken eller byten av vägtrummor är exempel på åtgärder som kan orsaka skador om det leder till sedimenttransport från/till ängsmarken, eller oönskad avvattning med förändrad näring eller fuktighet som följd.

- Bortförelse av kulturspår som slåtterlador, hässjestöror, stenrösen, gårdsgårdar eller äldre träd på eller kring ängsmarken gör att värdefulla småbiotoper försvinner. Detta missgynnar den biologiska mångfalden.
- Utebliven hävd eller felaktig skötsel orsakar en ansamling av förna och på sikt igenväxning med förlust av livsmiljöer och biologisk mångfald.
- Etablering av invasiva arter, till exempel blomsterlupin och jättebalsamin, kan utgöra ett hot mot det naturliga artsamhället.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna i området ska leda till att de uppsatta bevarandemålen uppfylls över tiden. Det innebär att området måste ha ett tillfredställande skydd mot bland annat exploatering, samt att de skötselkrävande naturtyperna och arterna får den skötsel som krävs för att de ska nå eller upprätthålla ett gynnsamt bevarandetilstånd.

Områdets skydd

Området skyddas av Natura 2000-bestämmelserna (7 kap 28-29 § miljöbalken) vilket bedöms som tillräckligt i dagsläget. Ängsmarken har under lång tid skötts enligt en särskild åtagandeplan och hävdats privat. Sedan 2016 saknar området hävd. Länsstyrelsen känner till problematiken och arbetar med att försöka hitta en lösning.

Skötselåtgärder

För att områdets värden ska bevaras är det nödvändigt med regelbundet återkommande hävd (bete, alternativt slåtter med efterbete eller enbart slåtter om det inte går att få tag i betesdjur) så att marken inte växer igen med ohävdarter, buskar eller sly.

Graden av hävd ska anpassas så att marken varken tillförs eller utarmas på näring, samt att betesprägelns upprätthålls.

För att bevara de betesgynnade arterna ska betespåsläpp ske vid lämplig tidpunkt på växtsäsongen. Betestrycket ska även vara tillräckligt så att hela ytan blir avbetad. På så vis undviker man att det ansamlas växter eller växtrester, så kallad förna.

Stödutfodring ska helst undvikas inom den utpekade naturtypen/naturtyperna för att inte orsaka ökad näringsbelastning, oönskade vall- och ogräsarter samt kraftigt upptrampade ytor. Om stödutfodring är nödvändigt så ska det göras med försiktighet.

Växelbete mellan olika djurslag är att föredra. Dels eftersom de betar vegetationen på olika sätt, men även för att slippa använda avmaskningsmedel som kan vara skadligt för vissa marklevande insekter.

Röjs sly i betesmarken ska slyet föras bort så att det inte ligger kvar och kväver vegetationen. Om invasiva arter, exempelvis lupin eller jätdebalsamin, skulle upptäckas inom området ska de avlägsnas. Andra åtgärder som ökar förutsättningarna för att uppnå bevarandemålen för området kan bli aktuella i framtiden efter särskild utredning.

För slåtter gäller dessutom:

Graden av hävd ska anpassas så att marken varken tillförs eller utarmas på näring. För att bevara de slåttergynnade arterna ska slåtter ske vid lämplig tidpunkt på växtsäsongen och vara anpassad så att det inte ansamlas växter eller växtrester, s.k. förna.

Slåttern ska utföras efter att ängsarterna hunnit gå i blom, men inte så sent att de hävdgynnade arterna blir övertäckta av det växande gräset. En bra tumregel är att slå innan höet tappat sitt fodervärde.

Slåttern utförs lämpligast med skärande eller klippande slåtterredskap, som till exempel lie eller manuell slåtterbalk. Den kan även utföras med en lättare mindre traktor utrustad med slåtterbalk. Om marken ska slås med traktor är det viktigt att marken har tillräcklig bärighet för detta, så att grässvålen inte skadas eller marken kompakteras - samt att eventuella miljöstödsregler tillåter detta.

Betesputs eller andra aggregat som finhackar gräset är inte lämpligt eftersom gräset övergödslar marken eller bildar skadlig ansamling av förna, vilket påverkar ängsarterna negativt.

Efter slåtter kan ängsarterna med fördel ges möjlighet att hinna fröa av sig före bortförsl. Att hässja eller vända höet vid torkning på marken har en positiv effekt.

Skörden av gräs eller hö får inte lämnas kvar på marken efter torkning eftersom det kväver och/eller övergödslar ängsarterna.

Vid ett eventuellt efterbete ska stödutfodring helst undvikas inom den utpekade naturtypen/naturtyperna. Detta för att inte orsaka ökad näringsbelastning, oönskade vall- och ogräsarter samt kraftigt upptrampade ytor. Om stödutfodring är nödvändigt så ska det göras med försiktighet.

Bevarandetillstånd

Området hyser höga naturvärden men får en otillräcklig hävd i dagsläget. Eftersom den utpekade naturtypen inte hävdas bedöms bevarandetillståndet inom området i dagsläget som icke gynnsamt.

Bilaga 1 - Naturtyper

Enligt Naturvårdsverkets vägledning för svenska naturtyper och arter.

6270 – Silikatgräsmarker

Beskrivning

Artrika, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen på torra–friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Silikatgräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Vegetationens sammansättning varierar beroende på under-lag och geografisk belägenhet. Silikatgräsmarkerna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat.

Förvaltning/skötsel

Bete (alternativt slåtter och höbärgning) och röjning av igenväxningsvegetation. Skötseln bör utformas enligt objektets speciella natur- och kulturvärden. Objektets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter även fortsättningsvis hävdas genom slåtter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas. Hävdtrycket kan variera inom ett brett intervall så länge skadlig förnaansamling undviks och starkt slitna partier ej dominerar. Viss variation i markvegetationens höjd över tiden och mellan olika delar av objektet är en förutsättning för många arters överlevnad. Inslag av buskar, snår och bryn är gynnsamt för många organismer genom att erbjuda skydd, skapa bättre mikroklimat och kantzoner där örter kan gå i blom utan att betas ner. Bärande buskar och träd är en viktig födokälla för många fågelarter.

Det är inte ovanligt att silikatgräsmarker har en historia som ängsmarker, och/eller har en flora och fauna innehållande arter som är känsliga för hårt bete under som-maren. Där det förekommer hotade eller regionalt sällsynta arter, eller där marken har en välbevarad ängsvegetation, är det motiverat att anpassa hävden efter det genom t ex begränsat bete under sommaren.

De mest trädrika betesmarkerna förs till 9070, men i många andra betesmarker finns också ett värdefullt trädskikt. Träd med hamlingshistorik bör normalt återhamlas, om det kan ske utan risker för att skada trädet allvarligt. Hamlade träd bör hamlas regelbundet och en viss

nyrekrytering av hamlingsträd bör eftersträvas. Grov död ved som faller ner bör lämnas i nära anslutning trädet, även om den kan behöva flyttas för att underlätta betet.

Busk- och slyröjning av vad som bedöms vara igenväxningsvegetation och som växt upp under tid av bristande hävd är angelägen – många betesmarker är i behov av restaurering. Det är viktigt att en del blommande buskar som etablerats trots hävd eller som växer i bryn sparas. Äldre och/eller grova träd bör lämnas kvar, och det är även viktigt med rekrytering av efterträdare till de äldre träden.

I naturtypen får inte förekomma gödning (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Länsstyrelsen
Norrbotten